

Zelfevaluatie Rekenkamer Den Haag Beeld van buiten

REKENKAMER DEN HAAG

EERZAMEN AUDIT & CONSULTING BV – 10 APRIL 2018

Inhoudsopgave

1	Inleiding	2
	Aanleiding, doelstelling en scope	2
	Aanpak en uitvoering evaluatie	2
	Opzet evaluatierapport	3
2	Bevindingen functioneren Rekenkamer Den Haag	4
2.1	uitgevoerde onderzoeken	4
2.2	Eigen keuze van onderzoek	5
2.3	Kwaliteit van het integrale onderzoeksproces	6
2.4	Kwaliteit van rapporten en brieven	8
2.5	Verandering en verbetering door conclusies en aanbevelingen	8
2.6	Interesse voor bestuurlijke behandeling	9
2.7	Reputatie en gezag	10
2.8	Communicatie	10
2.9	kwaliteit en effect aanbevelingen	11
2.10	belang en betrokkenheid van doelgroepen	12
3	Waardering door de Gemeenteraad	13
3.1	Inleiding	13
3.2	beoordeling van de raadsfracties	13
4	Waardering door collegeleden en ambtelijke organisatie	17
5	Reflectie en waardering door externe betrokkenen	18
6	Samenvatting	19
Bijlage 1	Normenkader	20
Bijlage 2	Geïnterviewde personen	23

1 Inleiding

Aanleiding, doelstelling en scope

De Rekenkamer Den Haag heeft zich gebonden aan het kwaliteitshandvest voor grotere lokale rekenkamers en wordt minimaal een keer in de zes jaar geëvalueerd door middel van een visitatie door de medeondertekenaars van het kwaliteitshandvest. Deze visitatie staat gepland voor 2018.

Voorafgaand aan deze visitatie heeft de Rekenkamer Den Haag besloten een zelfevaluatie uit te voeren en het verslag van deze zelfevaluatie nog in de huidige raadsperiode aan de gemeenteraad te doen toekomen.

De zelfevaluatie is onderverdeeld in drie stukken:

1. onderzoeksproces;
2. onderzoeksproduct;
3. het functioneren van de rekenkamer en de effecten van het onderzoek.

Het onderzoeksproces is door de rekenkamer zelf reeds geëvalueerd, hierover wordt separaat gerapporteerd. Het onderzoeksproduct zal deel gaan uitmaken van de externe visitatie in 2018.

Ten behoeve van het derde onderdeel, het functioneren van de rekenkamer en de effecten van haar werk, heeft de Rekenkamer Den Haag aan bureau Eerzamen Audit & Consulting B.V.¹ de opdracht gegeven dit *beeld van buiten*, het beeld dat alle bij het werk van de rekenkamer betrokken partijen hebben, op te halen.

Het doel van dit externe deel van de zelfevaluatie is derhalve inzicht te verschaffen in de waardering van (het werk van) de Rekenkamer Den Haag door alle relevante partijen die met de rekenkamer te maken hebben.

De evaluatie belicht de periode van 2014 tot heden, aangezien in 2014 zowel het huidige bestuur van de rekenkamer als de ambtelijke staf grotendeels nieuw is aangetreden en sindsdien als team functioneert.

Aanpak en uitvoering evaluatie

De werkzaamheden voor deze evaluatie zijn eind 2017/begin 2018 uitgevoerd en verwerkt in dit eindverslag. Om een integraal beeld te krijgen van de wijze waarop de Rekenkamer Den Haag haar onderzoeken uitvoert, hierover rapporteert als ook van de effecten die met de producten van de rekenkamer worden gerealiseerd, is een drietal onderzoeken² geselecteerd en geanalyseerd, is een

---

¹ De evaluatie is uitgevoerd door dhr. drs. F.C. den Eerzamen RO en dhr. G. Gijzen dorff en MCM

² "Digitale veiligheid", een onderzoek naar de digitale veiligheid van de ICT-infrastructuur en van privacygevoelige informatie bij de gemeente Den Haag, gepubliceerd op 2 juli 2014;
"Een streep door de rekening", een onderzoek naar de schuldhelpverlening, gepubliceerd op 8 oktober 2015;
"Over de drempel", een onderzoek naar de toegang tot de Wmo, gepubliceerd op 24 februari 2017.

---

vragenlijst met stellingen uitgezet en zijn aan de hand hiervan gesprekken gevoerd met (13) raadsfracties en de bij de onderzoeken betrokken wethouders, directeuren en ambtenaren. Ook zijn gesprekken gevoerd met enkele functionarissen in het Haagsche publieke domein die onderwerp zijn geweest van of betrokken zijn (geweest) bij de voor deze evaluatie geselecteerde onderzoeken van de Rekenkamer Den Haag.

De respons op de uitnodiging om deel te nemen aan de evaluatie was hoog. De input en gesprekken zijn zeer waardevol geweest in het kunnen schetsen van het beeld over het functioneren van de rekenkamer en de effecten van de door de rekenkamer uitgevoerde onderzoeken, zoals vastgelegd in dit eindverslag. Het evaluatieteam bedankt, namens de Rekenkamer Den Haag, alle geïnterviewde personen (bijlage 2) voor hun constructieve medewerking.

Opzet evaluatierapport

Hoofdstuk 2 van dit evaluatierapport bevat de bevindingen gepresenteerd aan de hand van een tiental stellingen. De stellingen zijn afgeleid van het normenkader (bijlage 1) en ook gehanteerd als uitgangspunt bij de gevoerde gesprekken. Hoofdstuk 3 gaat nader in op beeldvorming door de gemeenteraad, hoofdstuk 4 schetst de beeldvorming van de bij de onderzoeken betrokken wethouders en het ambtelijk apparaat. Hoofdstuk 5 reflecteert op het beeld dat overige betrokken stakeholders hebben van de rekenkamer. Hoofdstuk 6 bevat de afsluitende samenvatting.

2 Bevindingen functioneren Rekenkamer Den Haag

In dit hoofdstuk zijn de bevindingen weergegeven aan de hand van een tiental stellingen, die ook zijn gebruikt als leidraad voor de gesprekken met respondenten. Aan raadsfracties is gevraagd om ook door middel van een cijfer een waardering te geven op ieder van de stellingen. Hierop wordt in hoofdstukken 3,4 en 5 nader ingegaan.

2.1 uitgevoerde onderzoeken

Stelling 1: De rekenkamer Den Haag voert de juiste onderzoeken uit

Aspecten ten behoeve van waardering: overleg met de raad over de keuze van onderzoeken, onderzoeken zijn politiek interessant, onderzoeken zijn actueel, keuze van onderzoek draagt bij aan verbetering, er bestaat draagvlak voor het uitgevoerde onderzoek.

Normen: 1,3,5,6,7,8

Bevindingen:

De keuze van onderzoeksonderwerpen die door de rekenkamer zelf wordt gemaakt, wordt door de vertegenwoordigers van de raadsfracties gerespecteerd en positief gewaardeerd. Enkele fracties merken op dat de onderzoeken van de rekenkamer de controlerende functie van de gemeenteraad hiermee goed ondersteunen.

Men is tevreden over de uitvraag van de rekenkamer bij de raadsfracties naar potentiële onderzoeksonderwerpen en de toelichting op de onderzoeksopzet die de rekenkamer soms geeft. Enkele fracties maakten een opmerking over de actualiteit van de onderwerpen, de lange doorlooptijden en de timing van de start van een onderzoek. Zo staat bijvoorbeeld het armoedebeleid in 2020 op het programma terwijl dit een prioriteit is van het huidige college.

Met betrekking tot het aspect timing is er ook een opmerking over het “nu” onderzoeken van het OCC. Deze keuze kan de verdenking oproepen dat er een politiek motief meespeelt. Met betrekking tot de lange doorlooptijd wordt geopperd dat de rekenkamer met quick-scans winst zou kunnen behalen en met dit soort kortere onderzoeken ook meer op de actualiteit kan inspelen. Wat de raad opvalt is dat de rekenkamer de afgelopen paar jaar relatief veel onderzoek deed in het sociaal domein, hetgeen te verklaren valt door de grote decentralisatieslag van zorgtaken naar de gemeente.

Het oordeel van collegeleden op de vraag of de rekenkamer de juiste onderzoeken uitvoert, is minder positief. Twee aspecten worden genoemd: het ontbreken van afstemming vooraf en ook hier het timingsaspect. Men betreurt het dat de rekenkamer over een onderwerp dat onderzocht gaat worden bij de start geen gesprek voert met de verantwoordelijk portefeuillehouder. De rekenkamer biedt echter bij het toesturen van de onderzoeksopzet aan het college standaard aan om de

onderzoeksopzet nader toe te lichten. Hiervan wordt in de praktijk beperkt gebruik gemaakt.³ Doordat de onderzoeksopzet niet wordt besproken wordt volgens de portefeuillehouders context gemist en wordt het beeld bij de rekenkamer over de primaire beleidsdoelen onvoldoende meegenomen. Het is niet duidelijk geworden waarom een bespreking over de onderzoeksopzet met het college ondanks het aanbod hiervoor vanuit de rekenkamer in de praktijk slechts beperkt plaats vindt.

Voor wat betreft de timing wordt hier door de verantwoordelijk portefeuillehouders ook gewezen op het risico van politieke beladenheid. Ook hier komt het voorbeeld van het OCC naar voren. Een ander voorbeeld dat het college noemt is het rapport Maatschappelijke Opvang, dat nog aan de “oude raad” is aangeboden. De verantwoordelijk portefeuillehouder geeft aan niet te begrijpen waarom dit ‘persé’ nog moet gebeuren en dit niet over de verkiezingen heen is getild. De Rekenkamer geeft dat de raad over zijn eigen agenda gaat en de rekenkamer alleen de publicatiedatum bepaalt.

Ambtelijk wordt de keuze van onderzoeksonderwerpen gerespecteerd. De onderzoeken dragen over het algemeen bij aan het realiseren van verbeteringen en het onder de loep nemen van het onderwerp in een rekenkameronderzoek vergroot de aandacht. Ook hier wordt echter de lange (door)looptijd van onderzoeken aangestipt. In de langdurige onderzoekstrajecten worden verbeteringen die tussentijds worden gerealiseerd volgens betrokken ambtenaren niet in de rapporten meegenomen. Het uiteindelijk beeld ten tijde van rapportage is dan volgens de ambtelijke reactie niet altijd meer actueel.

De rekenkamer geeft aan standaard aan de ambtelijke organisatie te vragen om in het feitelijk wederhoor ook de nieuwe ontwikkelingen aan te leveren. Tussen de feitelijke wederhoorreactie en het ingaan van het bestuurlijk wederhoor wordt vervolgens een overleg met de ambtelijke organisatie over de feitelijke wederhoorreactie gevoerd, waarbij de ambtelijke organisatie ten leste male de kans krijgt om ontbrekende informatie aan te leveren. In theorie is het rapport van de rekenkamer ten tijde van de publicatie volgens de rekenkamer daarom hooguit zes weken achterhaald.

2.2 Eigen keuze van onderzoek

Stelling 2: Ik heb waardering voor de keuze die de rekenkamer zelf maakt voor de uitvoering van onderzoeken.

Aspecten ten behoeve van waardering: afweging is navolgbaar, de gehanteerde criteria voor het maken van een keuze zijn gewogen, er is rekening gehouden met de inzet van middelen ten opzichte van het beoogd effect.

Normen: 2,4,11

³ Bij het onderzoek schuldhulpverlening heeft een toelichtend gesprek plaatsgevonden

---

Bevindingen:

De gemeenteraadsleden hebben hun waardering uitgesproken voor de uiteindelijke keuze die de rekenkamer maakt voor de uit te voeren onderzoeken. Door twee fractievoorzitters wordt opgemerkt dat meer aansluiting op de prioriteiten van het collegeprogramma wenselijk zou zijn. De mate waarin en de wijze waarop de rekenkamer de raad informeert over de te voeren onderzoeken wordt door de raadsfracties overwegend positief gewaardeerd. De hierbij gemaakte afweging wordt naar de mening van de raad afdoende gemotiveerd door de rekenkamer.

Ambtelijk wordt opgemerkt dat de rekenkamer meer verbinding zou kunnen zoeken met de maatschappelijke opgaven van Den Haag. Er zou door de rekenkamer nagedacht moeten worden of de meerwaarde van aanbevelingen kan worden vergroot door minder strak vast te houden aan de onafhankelijke controlerende positie ten behoeve van de ondersteuning van de raad. De rekenkamer zou volgens de ambtenaren meer affiniteit kunnen tonen met het zoeken naar oplossingen voor de problemen van de stad.

2.3 Kwaliteit van het integrale onderzoeksproces

Stelling 3: De kwaliteit van het integrale onderzoeksproces van de rekenkamer Den Haag is hoog.

Aspecten ten behoeve van waardering: de rekenkamer heeft laten zien onafhankelijk te opereren, er is rekening gehouden met politiek-bestuurlijke verhoudingen, stakeholders zijn in voldoende mate bij de uitvoering van de onderzoeken betrokken

Normen: 9,10,13,25,34

Bevindingen:

Door de gemeenteraadsleden wordt de kwaliteit van het onderzoeksproces zeer gewaardeerd. Overigens met de kanttekening dat de meeste fracties aangeven niet veel inzicht te hebben in de precieze wijze waarop de rekenkamer dit proces uitvoert, maar zich hierbij met name baseert op de uitkomsten ervan zoals vastgelegd in de brieven en rapporten. Volgens raadsleden worden relevante stakeholders in voldoende mate bij de onderzoeken betrokken, is de professionaliteit hoog en worden bevindingen en aanbevelingen grondig onderbouwd. Eén partij vraagt zich af of het een goede zaak is dat de rekenkamer zelf het raadsvoorstel opstelt. Dit zou het risico met zich meebrengen dat de rekenkamer in het politiek debat wordt betrokken. Een beter alternatief lijkt volgens betreffende partij echter niet voorhanden.

Vanuit het college en ambtelijk apparaat wordt minder positief over de kwaliteit van het onderzoeksproces geoordeeld. Het commentaar begint bij het normenkader. Door de geringe afstemming over de normen voorafgaand aan de uitvoering van het onderzoek, stellen respondenten dat gehanteerde normen onvoldoende vanuit de context worden gezien. De rekenkamer zou meer oog moeten hebben voor het realiteitsgehalte van de gestelde norm. De norm op 10 stellen als de huidige situatie nog onvoldoende is, vermindert volgens betrokkenen het draagvlak bij de organisatie

en werkt eerder demotiverend dan constructief. Ook wordt de zienswijze van de rekenkamer als ‘volstrekt blauw’ getypeerd, waarmee wordt bedoeld dat de rekenkamer meer redeneert vanuit een set van regels dan vanuit het centraal stellen van de burger en het leveren van maatwerk. Daarbij is er eveneens kritiek op de professionaliteit van de onderzoeksmethodiek. Aan de voorkant van het proces wordt door de rekenkamer niet precies aangegeven met welke informatie een antwoord op de onderzoeksvragen moet worden gegeven.

Ondanks het besef dat het inherent is aan het doen van onderzoek dat van tevoren niet precies kan worden aangegeven waar en hoe de antwoorden gevonden kunnen worden, bestaat bij betrokkenen het beeld dat er tijdens het rekenkameronderzoek een zoektocht ontstaat en er steeds nieuwe vragen om informatie worden gesteld. De vragen om steeds nieuwe info hebben volgens gesproken ambtenaren tijdens de uitvoering van onderzoek ook geleid tot problemen met de privacy van burgers. Het aanleveren van informatie kost naar de mening van ambtenaren veel tijd en energie en leidt in sommige onderzoeken tot ergernis.

Over de ‘zoektocht naar informatie’ geeft de rekenkamer aan dat het zuinig omgaan met het verstrekken van informatie aan de rekenkamer tot meer vervolgvragen kan leiden, hetgeen voor zowel de ambtelijke organisatie als de rekenkamer niet doelmatig is.

Daarnaast is er ambtelijke kritiek op de invulling van het onderzoeksproces. Als voorbeeld wordt het onderzoek schuldhelpverlening genoemd. Door de organisatie zelf was reeds het nodige gedaan aan onderzoek. Door de rekenkamer was toegezegd dat daarmee rekening zou worden gehouden. Ambtelijk werd men erdoor verrast dat naar de mening van betrokken ambtenaren toch lopende het onderzoek de onderzoeksvraagstelling werd aangepast en het rekenkameronderzoek toch gedeeltelijk een doublure bleek te zijn van de analyses die de organisatie reeds zelf had uitgevoerd. De rekenkamer geeft in reactie aan dat de enige aanpassing in de vraagstelling bestond uit het omkeren van de volgorde van deelvragen 1 en 2, ten behoeve van de logica in de opbouw van het feitenrapport.

De inzet en de wijze van omgang van de rekenkamer met externe onderzoekers die door de rekenkamer zijn ingeschakeld gaf ook aanleiding tot opmerkingen. Bij het onderzoek naar schuldhelpverlening volgde de rekenkamer voetstoots de lijn van een hogeschool die voor een deel van het onderzoek was ingezet. De ambtelijke organisatie deelde de opvattingen van de hogeschool niet en ondervond dat er geen enkele ruimte voor discussie was. De rekenkamer is van mening dat er wel degelijk ruimte was voor discussie, maar merkt op dat het hier een juridisch advies betrof ter onderbouwing van de bevindingen die de rekenkamer in haar eigen onderzoek had gedaan. Op dit punt verschilt de rekenkamer dus wezenlijk van inzicht met de ambtelijke organisatie en is de rekenkamer verantwoordelijk voor haar eigen oordeel.

De inzet van een extern bureau voor het onderzoek naar Informatieveiligheid werd naar de ambtelijke mening ook als teleurstellend ervaren omdat de onderzoekers bij het presenteren van de resultaten geen gevoel voor de bestuurlijke omgeving zouden hebben. Dientengevolge achtte de organisatie zich genooddaakt om zelf ook een extern bureau in te huren om de bevindingen van Hoffmann nader te duiden en een werkbaar resultaat te realiseren.

Tot slot is er voor wat betreft het onderzoeksproces bestuurlijk en ambtelijk commentaar op de verwerking van de reacties van het feitelijk wederhoor. Men heeft niet het gevoel dat reacties, die kunnen voortvloeien uit een verschil in visie, voldoende worden gewogen en serieus worden genomen. Dit leidt tot het afstand nemen van de onderzoeksuitkomsten en dat kan volgens betrokkenen toch niet de bedoeling zijn.

2.4 Kwaliteit van rapporten en brieven

Stelling 4: De kwaliteit van de rapporten en brieven van de rekenkamer Den Haag is hoog

Aspecten ten behoeve van waardering: bevindingen zijn methodisch correct onderbouwd, conclusies vloeien logisch voort uit de bevindingen, de rapporten zijn goed leesbaar en begrijpelijk en bevatten geen jargon, illustraties vergroten de toegankelijkheid

Normen: 15,35,36,37,38

Bevindingen:

Over het algemeen zijn de gemeenteraadsleden tevreden over de kwaliteit en de leesbaarheid van de rapporten en de samenvattingen zoals bijvoorbeeld opgenomen in het raadsvoorstel. Deze laatste vindt men belangrijk om snel de essentie van een rapport tot zich te kunnen nemen. Geopperd wordt wel dat veel politiek rumoer zou kunnen worden voorkomen als de rekenkamer voorafgaand aan de commissiebehandeling van een rapport afstemming over de aanbevelingen zou zoeken met het verantwoordelijk college(lid). Daarbij is dan ook van belang dat er wordt aangegeven wat er goed gaat en dat niet alleen kritiekpunten worden benoemd.

Ambtelijk en vanuit het college wordt het gevoel gedeeld dat het glas bij de rekenkamer altijd halfleeg is, terwijl op basis van de bevindingen ook gesteld kan worden dat het halfvol is. Positieve punten worden volgens respondenten nauwelijks genoemd en dat motiveert volgens hen niet.

2.5 Verandering en verbetering door conclusies en aanbevelingen

Stelling 5: De conclusies en aanbevelingen van de rekenkamer Den Haag leiden tot verandering en verbetering.

Aspecten ten behoeve van waardering: Het onderzoeksproces leidt tot acceptatie van de conclusies en aanbevelingen, de conclusies en aanbevelingen zijn gericht op lerend vermogen en verbetering, de relaties tussen de rekenkamer en stakeholders zijn constructief, tussen een kritische en constructieve houding bestaat evenwicht.

Normen: 16,21,23,24

Bevindingen:

De gemeenteraadsleden van de fracties geven aan dat de aanbevelingen over het algemeen in de finale besluitvorming goed worden overgenomen. Ook geven de meesten aan dat de rol van het college voor de uitvoering van het raadsbesluit en daarmee voor de beoogde verbetering cruciaal is. Raadsvoorstellen worden soms aangenomen, maar leiden vervolgens niet tot de gewenste verandering. Enkele fracties zijn daarom van mening dat het in dat verband wenselijk is om de uitvoerbaarheid van aanbevelingen te toetsen en dat het van belang is om de uitvoering van het raadsbesluit strakker te monitoren.

Ambtelijk en vanuit het college is de reactie koel. De raadsbesluiten worden netjes uitgevoerd daar dit immers zo door de raad is vastgesteld. Het daadwerkelijk effect zou volgens het college en de ambtelijke organisatie echter veel groter kunnen zijn als de rekenkamer meer oog zou hebben voor de maatschappelijke en organisatorische realiteit en de tijd, energie en middelen die nodig zijn om veranderingen te realiseren.

2.6 Interesse voor bestuurlijke behandeling

Stelling 6: De interesse voor de bestuurlijke behandeling van de rekenkamerrapporten is hoog.

Aspecten ten behoeve van waardering: de bestuurlijke behandeling van de rapporten trekt aandacht, indien van toepassing zijn (externe) belanghebbenden en media bij de bestuurlijke behandeling aanwezig, de media besteden aandacht aan de rapporten, communicatie met stakeholders en de media verloopt volgens vastgestelde regels.

Normen: 12, 39,41,42

Bevindingen:

Over het algemeen schatten de raadsleden de interesse voor de bestuurlijke behandeling van de rekenkamerrapporten als hoog in. Enige nuancerende opmerkingen worden wel gemaakt: negatieve bevindingen worden door de media nogal eens uitvergroot en dat leidt tot negatieve aandacht (dat niet altijd ten goede komt aan de gemeente) en de bestuurlijke behandeling is vooral van belang voor bestuurders en ambtenaren. De belangstelling van degenen die mogelijk baat hebben bij de aanbevelingen van de rekenkamer (zoals bij voorbeeld de WMO-cliënten en mensen met schulden) is betrekkelijk laag. Eén fractie beveelt aan ruim aandacht te besteden aan het belang van de rekenkamer bij de nieuwe raad.

Ambtelijk wordt over de bestuurlijke behandeling van aanbevelingen in een raadscommissie aangegeven dat een portefeuillehouder snel in het defensief kan worden gedwongen als de verwerking van de reacties naar aanleiding van het feitelijk wederhoor in onvoldoende mate heeft plaatsgevonden. De rekenkamer stelt immers zelf het raadsvoorstel op en daarmee staat het college dan vanzelf al een punt achter.

2.7 Reputatie en gezag

Stelling 7: De rekenkamer Den Haag heeft een goede reputatie en heeft gezag.

Aspecten ten behoeve van waardering: de werkwijze van de rekenkamer is transparant, de rekenkamer straalt gezag uit, de rekenkamer gaat goed om met het budget, de rekenkamer opereert onafhankelijk, de rekenkamer gaat zorgvuldig om met de verzamelde info en waakt voor de privacy van personen, de interne organisatie van de rekenkamer is efficiënt en effectief, kernwaarden staan hoog in het vaandel.

Normen: 14,17, 18, 19,22

Bevindingen:

De raadsfracties zijn unaniem van mening dat de reputatie van de rekenkamer goed is en dat de rekenkamer gezag uitstraalt. De frequente aanwezigheid van bestuurders van de rekenkamer bij de raadsvergaderingen wordt gewaardeerd. Diverse fracties geven aan dat de reputatie van de rekenkamer sinds de wisseling van de wacht in 2014 door de combinatie van het uitvoeren van gedegen onderzoek en de wijze van interveniëren door het bestuur in de gemeenteraad groter geworden is.

De leden van het college en ambtenaren zijn minder positief. Menig respondent is van mening dat de rekenkamer te veel politiek bedrijft, voornamelijk negatieve punten belicht en niet gericht is op het vinden van draagvlak voor de uitvoering van aanbevelingen. Genoemde aspecten doen de reputatie en het gezag naar hun mening geen goed.

2.8 Communicatie

Stelling 8: De rekenkamer communiceert op goede en open wijze.

Aspecten ten behoeve van waardering: de rekenkamer is goed aanspreekbaar en heeft een open houding, de rekenkamer onderhoudt relaties op goede wijze, de rekenkamer genereert de juiste media-aandacht.

Normen: 17,20

Bevindingen:

Over het algemeen is de waardering van de raadsleden voor de wijze van communicatie door de rekenkamer positief. Sommige fracties maken een onderscheid tussen de interne en externe communicatie. Over de aanspreekbaarheid en de interne communicatie tussen fracties en de rekenkamer zijn nagenoeg alle fracties zeer tevreden. Door de locatie van de rekenkamer in het stadhuis is het makkelijk om even binnen te lopen en de directe aanspreekbaarheid van bestuur en staf wordt als gemakkelijk en prettig ervaren. Een fractie merkt op dat de rekenkamer de interesse onder fracties en ambtenaren verder kan vergroten door de presentaties meer interactief te maken en hierbij meer moderne visualisaties te gebruiken, zoals infographics en filmpjes in plaats van alleen

tekst. Ten aanzien van de externe communicatie van de rekenkamer (naar de stad, de burgers en (via) de media) bestaat onder de fracties een minder goed beeld, maar geven enkele fracties aan dat dit beter kan.

Collegeleden en ambtenaren hebben een andere mening. Vooral de toonzetting van de persberichten door de rekenkamer worden als zeer negatief ervaren. Het woord tendentius is in diverse gesprekken genoemd in relatie tot de manier waarop de rekenkamer de boodschap communiceert. Hiermee wordt bij iemand zelfs de indruk gewekt dat zelfprofilering van de rekenkamer het eerste doel is. Ook wordt gesteld dat met de negatieve publiciteit het imago van Den Haag schade wordt toegebracht terwijl dit niet terecht is. Zo was Den Haag (volgens eigen zeggen) het minst slecht m.b.t. informatieveiligheid binnen de G4. Het persbericht van de rekenkamer resulteerde echter in een krantenkop die luidde “Den Haag, zo lek als een mandje”.

Analyse van het onderzoeksrapport en het op basis daarvan gepubliceerde persbericht leert dat het beeld dat uiteindelijk bij ambtenaren en wethouders op het netvlies blijft niet te wijten is aan de precieze formulering van persbericht van de rekenkamer. De media gaat met de kop “Den Haag, zo lek als een mandje” immers veel verder dan de strekking van het persbericht van de rekenkamer, dat voor dit onderzoek luidde “Rekenkameronderzoek toont kwetsbaarheden in digitale veiligheid gemeente Den Haag”. Het is duidelijk dat het persbericht in combinatie met afgegeven interviews door de voorzitter van de rekenkamer voor de media aanleiding was de conclusies wat zwaarder aan te zetten dan de rekenkamer in het persbericht duidde. Dit is, zo blijkt uit gesprekken met wethouders en ambtenaren, echter wel bepalend voor hun beeldvorming van de wijze van communiceren door de rekenkamer.

Ondanks de negatieve manier waarop de boodschap van de rekenkamer in hun ogen in de media verschijnt, waarderen ambtenaren het wel als positief dat door de rekenkamerrapporten de attentiewaarde voor een onderwerp wordt vergroot. De onderzoeken brengen binnen de gemeente Den Haag wel iets op gang.

2.9 *kwaliteit en effect aanbevelingen*

Stelling 9: De rapporten en aanbevelingen van de rekenkamer Den Haag zijn juist, uitvoerbaar en sorteren het juiste effect

Aspecten ten behoeve van waardering: de aanbevelingen zijn goed geadresseerd, het bestuur is in staat gesteld te reageren op de aanbevelingen, aanbevelingen worden aangeboden aan de raad in een raadsvoorstel, het raadsvoorstel leidt tot een raadsbesluit, waarin besloten wordt om de aanbevelingen van de Rekenkamer al dan niet volledig over te nemen, de aanbevelingen sorteren het juiste effect, de uitvoering van de aanbevelingen conform raadsbesluit wordt gemonitord, de aanbevelingen worden gevolgd voor wat betreft het effect

Normen: 26,27,28,29,30,31,32,33,40

Bevindingen:

De meeste gemeenteraadsleden vinden dat de aanbevelingen van de rekenkamer goed uitvoerbaar zijn. Hierbij wordt wel opgemerkt dat er afhankelijkheid bestaat van voldoende middelen en er pas achteraf kan worden vastgesteld of de aanbevelingen het juiste effect sorteren. De gemeenteraad kijkt met betrekking tot het monitoren van de opvolging van de aanbevelingen ook kritisch naar zichzelf, diverse fracties vinden dat de raad deze taak beter kan en moet oppakken. Enkele fracties zijn van mening, zoals reeds in paragraaf 2.5 bleek, dat het wenselijk is om de uitvoerbaarheid van aanbevelingen te toetsen en dat het van belang is om de uitvoering van het raadsbesluit strakker te monitoren.

Vanuit het college en ambtelijk apparaat is men de mening toegedaan dat het inlevingsvermogen van de rekenkamer met de uitvoeringspraktijk groter zou moeten zijn. Aanbevelingen die de rekenkamer doet, kunnen dan beter landen en het draagvlak voor de opvolging van aanbevelingen wordt dan ook groter.

2.10 belang en betrokkenheid van doelgroepen

Stelling 10: Doelgroepen buiten de gemeente hebben belang bij rekenkameronderzoek.

Aspecten ten behoeve van waardering: Doelgroepen worden betrokken bij de uitvoering van onderzoek, onderzoeksresultaten worden teruggekoppeld, doelgroepen worden op de hoogte gehouden over de stappen in het onderzoeksproces en de data van bestuurlijke behandeling.

Normen: 13,25

Bevindingen:

Aan de vertegenwoordiger van diverse doelgroepen, vertegenwoordigd in Platform Delen achter de Duinen, is gevraagd hoe het belang van de doelgroepen is geborgd in bijvoorbeeld de onderzoeken naar de toegang tot de WMO en het bereik van de schuldhulpverlening. De waardering voor de rekenkamerrapporten vanuit dit platform, die vele maatschappelijke stichtingen en instellingen betrokken bij de onderzoeksonderwerpen vertegenwoordigt, is groot. Ook de mogelijkheid voor het platform om betrokken te zijn bij het onderzoeksproces was groot. De rekenkamer liet zien, zoals het platform aangeeft, een 'sociaal hart' te hebben.

De gemeenteraadsleden geven aan hier weinig zicht op te hebben. Sommige fracties merken op dat er altijd wel een direct of een indirect belang is. Vijf van de dertien fracties geven aan geen mening te kunnen geven op de stelling.

Ambtelijk werd aangegeven dat er niet veel zicht bestaat op de wijze waarop de rekenkamer doelgroepen benadert bij en betreft bij haar onderzoeken. Enkele ambtenaren constateren dat dit bij enkele onderzoeken die zich daarvoor leenden wel degelijk het geval is. Maar overall bestaat ambtelijk geen inzicht in hoe burgers en betrokken doelgroepen bij rekenkameronderzoeken worden betrokken.

3 Waardering door de Gemeenteraad

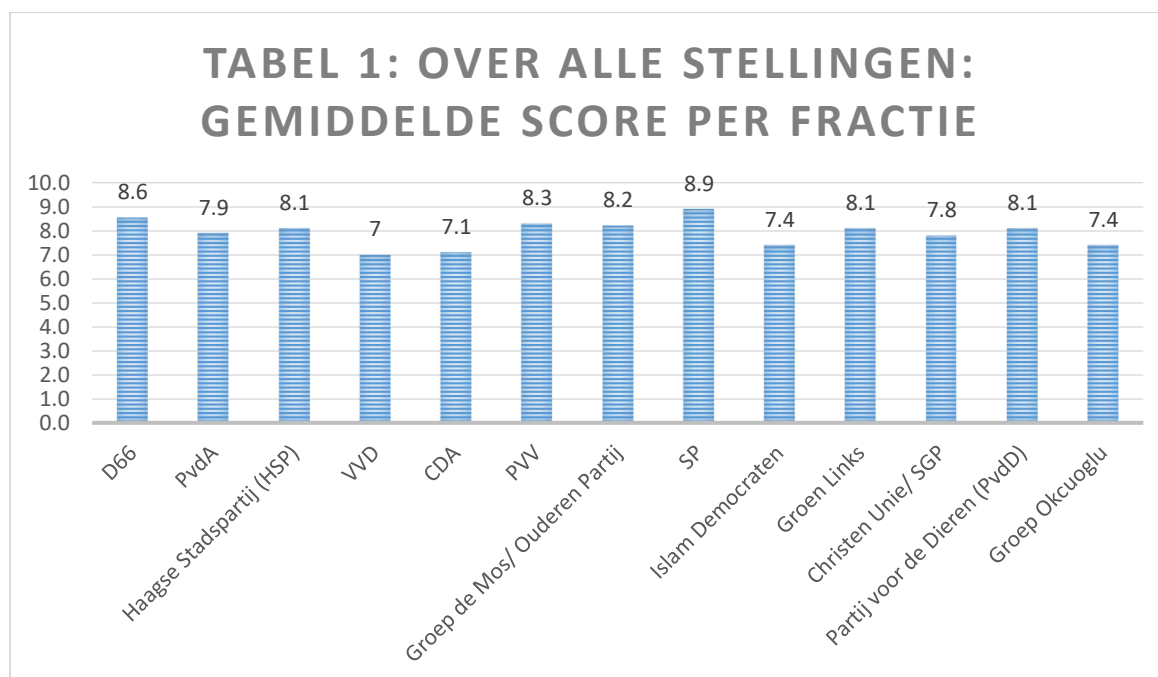
3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de waardering door de Gemeenteraad op het functioneren van de Rekenkamer Den Haag. In de gesprekken met de vertegenwoordigers van de raadsfracties aan de hand van en over de tien stellingen is, naast het geven van een kwalitatieve toelichting, gevraagd om de waardering op ieder van de stellingen uit te drukken in een 'rapportcijfer' van 1 tot 10.

3.2 beoordeling van de raadsfracties

In de onderstaande tabellen is zichtbaar gemaakt wat deze waardering heeft opgeleverd.

Gemiddelde score per raadsfractie over alle stellingen

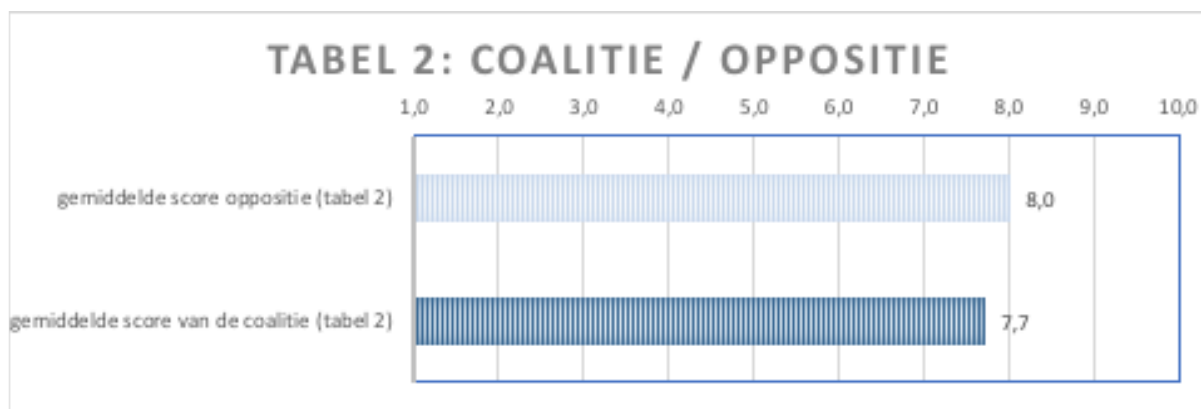
Toelichting:

13 raadsfracties hebben een cijferwaardering gegeven. De laagste gemiddelde score over alle tien de stellingen van een fractie is een 7, de hoogste gemiddelde score is 8,9. De verklaring van de 7 komt in hoofdzaak voort uit de wens van de VVD-fractie dat de onderzoeken van de rekenkamer meer op de actualiteit en het collegeprogramma zouden mogen aansluiten. Ook is toepassing van meer moderne technieken voor het presenteren van de rapporten een wens. De 7 is, alhoewel het laagste gemiddelde cijfer, altijd nog een ruime voldoende.

De hoge gemiddelde waardering van de SP is het gevolg van het feit dat op een aantal stellingen de maximale score van een 10 is gescoord. De waardering voor de onderwerpkeuze, de kwaliteit van de

rapporten, het onderzoeksproces, de reputatie en de communicatie is in de beleving van de SP-fractie optimaal.

Gemiddelde score van raadsfracties in de coalitie versus raadsfracties in de oppositie.

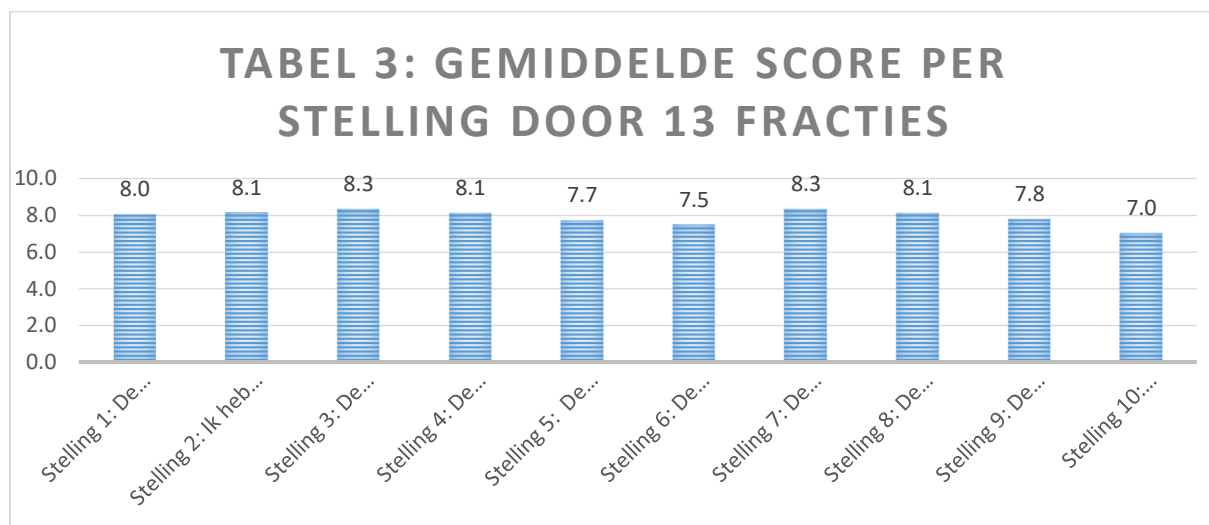

Toelichting:

De gemiddelde waardering van alle 13 fracties is afgerond een 7,9. Op basis van het gewogen gemiddelde van het aantal zetels in de raad komt de waardering uit op gemiddelde score van 8,0. Uitgerekend is hoe groot het verschil in waardering is tussen de coalitie en de oppositie. De coalitiepartijen scoren gemiddeld een 7,7. De oppositiepartijen scoren gemiddeld een 8,0. Op basis van een gewogen gemiddelde van het aantal zetels in de raad scoren coalitiepartijen gemiddeld een 7,9 en oppositiepartijen gemiddeld een 8,1. Het verschil tussen de scores op basis van 'iedere fractie telt even zwaar' en fractiescores op basis van 'gewogen gemiddelde van het aantal zetels' laat zien dat zowel coalitie- als oppositiepartijen die met meer zetels vertegenwoordigd zijn in de raad de rekenkamer een licht hogere score geven dan partijen met minder zetels.

De politieke positie van de fracties lijkt slechts een zeer beperkte rol te spelen in de wijze waarop met de rekenkamerrapporten richting het bestuur wordt omgegaan. Overall gezien geven alle raadsfracties, oppositie en coalitie, de rekenkamer een zeer ruime voldoende.

Gemiddelde score per stelling door 13 fracties

Toelichting:

Deze tabel laat zien hoe gemiddeld op de volgende afzonderlijke stellingen door de raadsfracties is gescoord (de score van iedere fractie weegt in deze tabel even zwaar):

1. De Rekenkamer Den Haag voert de juiste onderzoeken uit.
2. Ik heb waardering voor de keuze die de rekenkamer zelf maakt voor de uitvoering van onderzoeken.
3. De kwaliteit van het integrale onderzoeksproces van de Rekenkamer Den Haag is hoog.
4. De kwaliteit van de rapporten en brieven van de Rekenkamer Den Haag is hoog.
5. De conclusies en aanbevelingen van de Rekenkamer Den Haag leiden tot verandering en verbetering.
6. De interesse voor de bestuurlijke behandeling van de rekenkamerrapporten is hoog.
7. De Rekenkamer Den Haag heeft een goede reputatie en heeft gezag.
8. De rekenkamer communiceert op goede en open wijze.
9. De rapporten en aanbevelingen van de Rekenkamer Den Haag zijn juist, uitvoerbaar en sorteren het juiste effect.
10. Doelgroepen buiten de gemeente hebben belang bij rekenkameronderzoek.

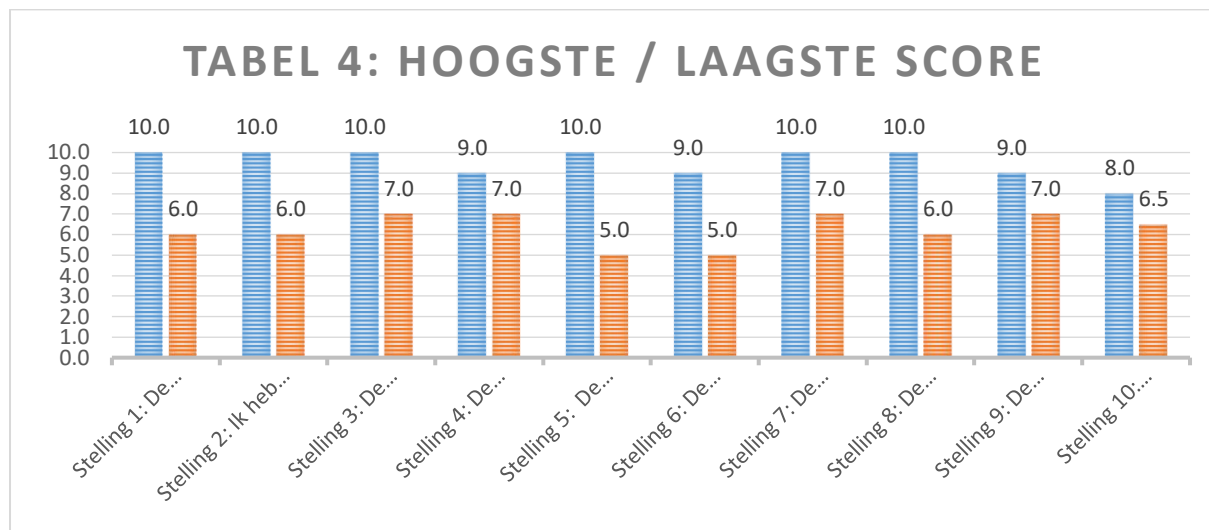
Stelling 3 (de kwaliteit van het onderzoeksproces) en stelling 7 (de reputatie en gezag van de rekenkamer) scoren het hoogst, namelijk 8,3. Ook stelling 4 (de kwaliteit van de rapporten en brieven van de rekenkamer), stelling 2 (keuze voor de onderzoeksonderwerpen) en stelling 8 (de wijze waarop de rekenkamer naar de raad toe communiceert) krijgen met een gemiddelde van 8,1 een goede beoordeling door de raadsfracties.

Stelling 6 (de interesse voor de bestuurlijke behandeling van de rekenkamerrapporten) en stelling 10 (het directe belang van doelgroepen) scoren in de waardering relatief gezien het laagst: 7,5 respectievelijk 7,0. Opgemerkt moet worden dat ten aanzien van stelling 10 veel raadsfracties

aangaven niet veel zicht te hebben op het directe belang van de onderzoeken voor de betrokken doelgroepen.

De hoogste en laagste score per stelling

Toelichting:

Deze tabel maakt de laagste en hoogste waardering bij iedere stelling zichtbaar. Er wordt tweemaal een “5” gescoord namelijk op stelling 5 (de conclusies en aanbevelingen leiden tot verandering en verbetering) en stelling 6 (de interesse voor de bestuurlijke behandeling is hoog). De oorzaken voor beide lagere cijfers liggen volgens deze raadsfracties overigens buiten de rekenkamer. De motivatie voor de bijna voldoende op stelling 5 is dat de betreffende raadsfractie eraan twijfelt of conclusies en aanbevelingen daadwerkelijk tot verandering leiden. De opvolging van het raadsbesluit door het college is immers hiervoor een voorwaarde. De andere score “5” op stelling 6 betreft eigenlijk de raad zelf. De betreffende fractie is van mening dat de belangstelling van raadsleden voor de rekenkamerrapporten in het algemeen te laag is. Betreffende fractie adviseert de rekenkamer dat aan het belang van de rekenkamer bij de introductie aan de nieuwe raadsleden ruim aandacht wordt geschonken.

4 Waardering door collegeleden en ambtelijke organisatie

Met de twee geïnterviewde collegeleden is alleen inhoudelijk gesproken over de wijze waarop tegen de rekenkamer wordt aangekeken, er is door de leden niet kwantitatief gescoord op de rekenkamer op basis van de stellingen. In de toelichtingen op de stellingen in hoofdstuk 2 is het hieruit ontstane beeld opgenomen.

Resumerend kan worden geconstateerd dat de collegeleden uiterst kritisch zijn op de wijze waarop de rekenkamer in Den Haag opereert en hierdoor de verstandhouding tussen college en rekenkamer ernstig is bekoeld. Van enige constructieve interactie is volgens hen op dit moment geen sprake. Voornamelijk argumenten hierbij zijn dat het college van mening is dat de rekenkamer te nadrukkelijk de publiciteit zoekt en hierbij gaten laat vallen tussen de inhoud van de onderzoeksrapporten en de wijze waarop zij uiteindelijk de boodschap rapporteert aan de gemeenteraad en de media. De rekenkamer handelt volgens beide wethouders voornamelijk vanuit het belang van de gemeenteraad en heeft onvoldoende oog voor het belang van het college en de problemen van de stad. Betrokkenheid van de portefeuillehouder bij aanvang van onderzoek is volgens hen niet georganiseerd en vindt derhalve niet plaats. Het college geeft aan dit een gemiste kans te vinden. Het college is van mening dat, indien bij aanvang van een onderzoek nadere verkenning en afstemming zou plaatsvinden met het college (bespreken waar accenten liggen en wat primaire beleidsdoelen zijn), dit tijdens het verloop van de onderzoeken en ook ten tijde van de publicatie veel ergernis, zoals die momenteel wordt ervaren, kan worden voorkomen. Het college ervaart van de rekenkamer momenteel geen steun in de rug om tot de voor de stad noodzakelijke veranderingen en verbeteringen te komen. Dit zou de kwaliteit van het democratisch bestel in Den Haag ten goede kunnen komen.

Ambtelijk is driemaal op stellingen gescoord. Dit leverde een gemiddelde van 6,1 op. Hetgeen weliswaar aanzienlijk lager is dan de 7,9 van de raadsfracties, maar toch een voldoende (zij het een gemiddelde van een aantal zaken waarover men tevreden is en enkele zaken waarbij dat absoluut niet het geval is). Onvoldoendes werden vooral gescoord op de onvoldoende verwerking van de reacties naar aanleiding van het ambtelijk wederhoor, de negatieve communicatie van de uiteindelijke boodschap en de timing van de uitvoering van de onderzoeken (gezien lopende implementatie- en verbetertrajecten veelal te vroeg). Een ander element dat slecht scoort heeft ook met timing te maken, maar dan meer dat het moment waarop gerapporteerd wordt geen of onvoldoende recht doet aan de situatie zoals deze in het rekenkamerrapport is beschreven (de gemaakte foto geeft volgens respondenten geen voldoende representatief beeld meer van de werkelijkheid ten tijde van rapportage).

---

5 Reflectie en waardering door externe betrokkenen

Aan een vertegenwoordiger van de doelgroepen is ook gevraagd om te reflecteren op het functioneren van de rekenkamer en derhalve ook om een score gevraagd.

Hun waardering van het werk van de rekenkamer was zeer positief, namelijk gemiddeld een 8,6.

Doelgroepen die door geïnterviewde worden vertegenwoordigd, zijn vooral actief in het sociale domein, het domein waar de rekenkamer relatief veel onderzoek naar heeft gedaan de afgelopen jaren. Zij voelen zich goed bediend door de rekenkamer en waarderen het werk van de rekenkamer derhalve ook hoog. Ook geeft de vertegenwoordiger van de doelgroepen aan op een juiste en gedoseerde wijze hun input te kunnen geven bij de uitvoering van de onderzoeken. Contacten met het onderzoeksteam verlopen in de regel prettig.

---

6 Samenvatting

Uit de enquêteresultaten en de gevoerde gesprekken met gemeenteraadsleden, collegeleden en ambtenaren komt duidelijk naar voren dat er tussen de raad enerzijds en college en ambtenaren anderzijds een flink verschil van waardering voor het werk van de rekenkamer bestaat.

Geconcludeerd kan worden dat de Gemeenteraad, terugkijkend op de wijze waarop de rekenkamer de afgelopen 3 jaar onderzoek heeft gedaan, hierover erg tevreden is. De rekenkamer is voor de raad een belangrijke onafhankelijk orgaan om de kaderstellende- en controlerende taak uit te kunnen oefenen. De raad maakt hierbij dankbaar gebruik van de onderzoeksrapporten van de rekenkamer, die van goede kwaliteit worden bevonden. Ook de vertegenwoordiging namens de doelgroepen is erg positief over de wijze waarop de rekenkamer onderzoek doet en de effecten die uitgaan van de rapportages.

Uit de gegeven antwoorden kan worden gedestilleerd dat vooral de positionering van de rekenkamer aan het verschil in waardering ten grondslag ligt. Waar de gemeenteraadsleden opmerken dat de rekenkamer goed de controlerende functie van de raad ondersteunt, stellen collegeleden en ambtenaren dat de rekenkamer tamelijk op afstand opereert: zowel afstand van de maatschappelijke opgaven van de stad als ook afstand van de ambtelijk organisatie.

Collegeleden en ambtenaren zijn van mening dat de rekenkamer een nuttig instrument is ten behoeve van het goed functioneren van een organisatie als Den Haag. Als luis in de pels houdt de rekenkamer de organisatie scherp en roept aandacht af voor relevante zaken. Echter college en ambtenaren zijn het erover eens dat het wel cruciaal is dat een rekenkamer recht doet aan de situatie waarin en de omstandigheden waaronder het college en de ambtelijke organisatie opereren. En dat doet de rekenkamer naar hun mening niet voldoende. Het benodigde besef bij de rekenkamer voor de context en omgeving waarbinnen bestuur en organisatie handelt, ontbreekt volgens hen veelal bij het uitvoeren van en wijze van rapporteren over onderzoeken. Als voorbeeld wordt het rapport naar de toegang tot de WMO genoemd. Het rapport gaat naar de mening van de verantwoordelijke wethouder en ambtelijke top te veel uit van de maakbaarheid van de samenleving, doordat de aanbevelingen te instrumenteel van aard waren en de rekenkamer onvoldoende oog had voor de uitvoeringspraktijk en de tijd die nodig is om de beoogde cultuurverandering op dit beleidsterrein te kunnen realiseren.

Bijlage 1 Normenkader

Relevantie voor de gemeenteraad

1. De rekenkamer overlegt periodiek met de raad over mogelijke relevante onderwerpen voor onderzoek.
2. De uiteindelijke keuze van de rekenkamer voor de uitvoering van onderzoeken wordt beargumenteerd en de criteria voor het maken van een keuze zijn gewogen.
3. De rekenkamer is voldoende op de hoogte van de (politieke) actualiteit om in de onderwerpselectie aansluiting te kunnen vinden bij de raad.
4. De rekenkamer maakt een juiste afweging ten aanzien van inhoud, timing en aanpak van een onderzoek.
5. De rekenkamer richt zich in haar onderzoekskeuze op wat vanuit het raadsperspectief relevant is en wat aansluit op de actualiteit.
6. De uiteindelijke keuze van het onderzoeksonderwerp kan rekenen op draagvlak van de gemeente(raad) Den Haag
7. Raadsleden ervaren de onderzoeken van de rekenkamer als politiek interessant.
8. De onderzoeken van de rekenkamer leiden tot politiek relevante discussies in de raad en zijn van invloed op de houding en het handelen van de raad.
9. De rekenkamer laat zien dat zij onafhankelijk opereert, zowel ten opzichte van raad, college van burgemeester en wethouders en ambtelijk apparaat als ten opzichte van burgers, bedrijven en instellingen van Den Haag.
10. De rekenkamer heeft met inachtneming van het uitgangspunt van onafhankelijkheid oog voor de politiek-bestuurlijke actualiteit van Den Haag. Dit komt tot uitdrukking in haar handelen.
11. Bij elk onderzoek wordt een afweging gemaakt tussen de inzet van middelen en de verwachte resultaten.
12. De onderzoeken van de rekenkamer krijgen voldoende politieke aandacht.
13. De rekenkamer is zichtbaar en communiceert actief met raad, college en ambtelijke organisatie voor- tijdens- en na het onderzoek. De wijze van communiceren rondom de aankondiging van onderzoeken, bestuurlijk wederhoor en presentatie van het rapport aan de raad is duidelijk en transparant en is afgestemd met raad, college en organisatie.
14. De gemeenteraadsleden ervaren de interne organisatie en de werkwijze van de rekenkamer bij de uitvoering van onderzoeken als effectief en efficiënt.
15. De rapporten van de rekenkamer zijn goed leesbaar, begrijpelijk en bevatten geen vakjargon.
16. De aanbevelingen naar aanleiding van uitgevoerd onderzoek zijn hanteerbaar, uitvoerbaar en concreet.

Gezag & vertrouwen ten opzichte van stakeholders

17. De rekenkamer opereert onafhankelijk en werkt transparant en navolgbaar.
18. De rekenkamer beschikt over deskundigheid op het gebied van beleidsonderzoek, management, overheidsfinanciën en politiek bestuur.

19. De rekenkamer gaat zorgvuldig om met verkregen informatie. De rapporten zijn openbaar.
20. De rekenkamer is goed aanspreekbaar, integer en heeft een open en communicatieve houding t.o.v. de raad, het college en de organisatie.
21. De relatie tussen rekenkamer, raad, college en organisatie is constructief en met respect voor elkaars rollen.
22. De kernwaarden van de rekenkamer zijn in de praktijk herkenbaar voor de raad, het college en de organisatie.
23. Er is voldoende evenwicht in een kritische en constructieve houding van de rekenkamer.
24. De onderzoeken van de rekenkamer zijn gericht op verbetering en niet op afrekenen.
25. De in het onderzoek betrokken organisatie(s) zijn in staat gesteld om te reageren op feitelijke onjuistheden en omissies voorafgaande het opstellen van een definitief rapport.
26. Onderzocht bestuur is gevraagd om reactie te geven op de conclusies en aanbevelingen naar aanleiding van de onderzoeksbevindingen.

Doorwerking van onderzoeksaanbevelingen

27. De aanbevelingen van de rekenkamer zijn geadresseerd, toetsbaar, ondubbelzinnig, realistisch en hebben toegevoegde waarde.
28. De aanbevelingen van de rekenkamer worden overgenomen in een raadsvoorstel wat leidt tot een uitvoerbaar raadsbesluit.
29. De overgenomen aanbevelingen hebben – indien noodzakelijk - geleid tot veranderingen in beleid.
30. De overgenomen aanbevelingen hebben – indien noodzakelijk - geleid tot veranderingen in processen en/of de gemeentelijke organisatie.
31. De onderzoeken van de rekenkamer hebben geleid tot aantoonbare positieve effecten (doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van de uitvoering van het beleid).
32. De opvolging van de raadsbesluiten over rekenkamerrapporten wordt gemonitord.
33. Een aantal jaren na de afronding van een onderzoek voert de rekenkamer een zogenaamd nazorg- of opvolgingsonderzoek uit om vast te stellen wat er met de resultaten van het eerdere onderzoek is gebeurd. De resultaten hiervan worden tevens benut voor de interne leercyclus van de rekenkamer

Kwaliteit van het onderzoek en communicatie

34. De rekenkamer is transparant over de onderzoeksopzet en het –proces.
35. De onderzoeken worden methodisch en navolgbaar uitgevoerd.
36. De onderzoeksbevindingen zijn onderbouwd met valide en betrouwbare data. De bevindingen geven antwoord op de onderzoeksvragen.
37. De conclusies en oordelen sluiten aan op de bevindingen. Oordelen en conclusies zijn gebaseerd op een heldere norm.
38. Het rapport is toegankelijk en goed leesbaar. Het rapport bevat een heldere structuur en duidelijk taalgebruik en er is sprake van een goede balans tussen volledigheid, relevantie, nuance en stevigheid.

-
39. Het rapport wordt gepresenteerd in de betreffende raadscommissie en er vindt communicatie plaats met de media.
  40. Het onderzoek heeft impact: de aanbevelingen worden door de raad overgenomen en door het college gebruikt bij de formulering en/of aanpassing van het beleid.
  41. De media besteden aandacht aan de onderzoeken van de rekenkamer en zodoende worden de inwoners van Den Haag met het werk van rekenkamer bereikt.
  42. Voor de communicatie met de pers wordt een protocol gehanteerd.

Bijlage 2 Geïnterviewde personen

Gemeenteraad

PvdA	dhr. Balster	Fractievoorzitter
PvdA	dhr. Bülent	Raadslid
HSP	dhr. Oudshoorn	Raadslid
Islam Democraten	dhr. Küçük	Fractievoorzitter
Islam Democraten	dhr. Mahmood	Fractievertegenwoordiger
Okcuoglu	dhr. Okcuoglu	Fractievoorzitter
SP	mw. Akhiat	Raadslid
Groep de Mos / Ouderen Partij	dhr. Kraft van Ermel	Raadslid
CU / SGP	mw. Klokkenburg	Fractiemedewerker
CU / SGP	dhr. Fritschij	Fractiemedewerker
VVD	dhr. De Graaf	Fractievoorzitter
VVD	mw. Cretier	Fractiemedewerker
Groen Links	dhr. Kapteijns	Fractievoorzitter
Groen Links	mw. Leunenberg	Fractiemedewerker
PvdD	mw. Teunissen	Fractievoorzitter
D66	dhr. Van Asten	Fractievoorzitter
CDA	mw. Koster	Fractievoorzitter
PVV	dhr. Elissen	Raadslid
Griffie	Mw. Seuren	Griffier

College van B&W

PvdA	dhr. Baldewsingh	Wethouder
CDA	dhr. Klein	Wethouder

Ambtelijke organisatie

Directie SZW	dhr. Dukel	Directeur IP&V
Directie SZW	dhr. Bovenlander	Beleidsadviseur
Directie OCW	mw. Kroon	Algemeen directeur
Afdeling TUO	mw. Dek	Beleidsadviseur
Afdeling Projecten & Architectuur	dhr. Van Eijk	Technisch adviseur
Afdeling Onderzoek en Projecten	Mw. Van der Tempel	Adviseur

Externe betrokkenen

Platform Delen achter de Duinen	mw. Burgering	Contactpersoon Rekenkamer
Ombudsman Den Haag	dhr. Heskes	Ombudsman